
Nevyřešené záhady Egypta

Magdalena Zachardová

Pyramidy, brány času

Když uslyšíme slovo pyramida, určitě se nám před očima ihned objeví Egypt. Je to celkem logické. A právě Egypt byl pro všechny okolní svět vždy místem naplněným nekonečně mnoha záhadami.

Staří Egypťané nenazývali svoji zemi Egypt, ale říkali jí *Ta-meri*, což znamená *Obdělaná* nebo též *Milovaná země*. Název Egypt vznikl až později z řeckého Aigyptos. Stejně tak je Nil odvozen z řeckého Neilos, Egypťané mu říkali *iteru* neboli *řeka*.

Egypt vznikl spojením řady osad v údolí Nilu. Ty vytvořily časem dvě království, Horní a Dolní Egypt. Jedno se rozkládalo na horním toku Nilu a druhé u jeho ústí. Mezi lety 3100–2700 př. n. l. byla tato království sjednocena pod vládou legendárního faraona Meniho, který je proto považován za prvního historicky doloženého panovníka.

V době krále Meniho byli už Egypťané početným národem. Zabývali se astronomií, měli vyspělé lékařství a znali anatomii. Dodnes v nás vzbuzuje údiv používání jejich číselné a měřicí soustavy, nejdůležitější z jejich dovedností je však znalost písma. Egypt byl jedinou zemí na africkém kontinentě, která ve starověku používala písmo.

V Egyptě se písmo objevuje náhle, takže to vypadá, „jako by neměli Egypťané žádné předky nebo období vývoje; jako by se objevili přes noc,“

jak upozorňuje anglický egyptolog Toby Wilkinson. Bohatost jejich jazyka byla neskutečná, jen pro slovo „chleba“ měli Egypťané patnáct slov. Kromě písma tento tajemný národ disponoval i unikátní stavební zručností.

V období po roce 2700 př. n. l. si nechal postavit v Sakkáře, jižně od Gízy, faraon Džoser Stupňovitou pyramidu. Tato pyramida ve tvaru stupňů představovala doslova schodiště do nebe. Další králové rozvinuli tvar s hladkým povrchem a tak vznikla pyramida Cheopsova, Chefrenova a Menkauréova.

V pozdějších dobách budovali králové Egypta velké chrámy, kopali hrobky v Údolí králů a vršili menší pyramidy z hliněných cihel, pokrytých kamenem, ale Velká pyramida v Gíze byla vždy ze všech těchto staveb nejkrásnější.

Tato monumentální hora z kamene se stala symbolem věčnosti a nepomíjivosti, který odolává zubu času i rozmarům přírody. Jak vyrůstá z egyptské pouště a její vrcholek se dotýká nebes, zviditelňuje odstup pomíjivé lidské existence od neznámého světa bohů.

Architekti, kteří pyramidy v Egyptě před mnoha tisíci lety stavěli, se museli výborně vyznat v různých vědách, protože proporce a rozměry pyramid vykazují ohromující přesnost. Takové přesnosti egyptští stavitelé dosáhli podle tvrzení archeologů jenom s použitím nejjednodušších měřicích tyčí a šňůr, kombinovaných s pozorováním slunce a hvězd, a vodováhy na vyrovnání horizontů. Jak to všechno dokázali, je dnes věcí dohadů.

Stavební provedení pyramid proto vzbuzovalo a stále vzbuzuje nejrůznější teorie o jejich možném vzniku. Nikdo zatím neobjasní, jakou techniku při stavbě pyramid Egypťané používali a jak dokázali uspořádat obrovské množství kamenných bloků, pokrývajících například u Velké pyramidy plochu 5,3 hektaru, a vtělit do ní složité matematické formule.

Na rozdíl od mnoha jiných aspektů starověké egyptské společnosti neexistují k zodpovězení těchto otázek žádné soudobé záznamy. Nevíme, jak Egypťané tesali hroby do skal a jakým způsobem vytvořili bludiště chodeb a šachet, směřujících většinou šikmo dolů. Na hladké stěny, ozdobené reliéfními malbami, hledí současní turisté v němém údivu.

Podle inženýrů musela být použita vyspělá technologie, s jejíž pomocí dokázali Egypťané postavit monumenty, na něž v některých případech nestačíme ani dnes, při použití moderní techniky; můžeme jen žasnout nad kamennými bloky, jejichž váha dosahuje až dvě stovky tun.

Není rovněž známo, jak mohli Egypťané osvětlovat hluboko položené místnosti, na jejichž zdech nikde nevidíme stopy po sazích z loučí, kterými si podle tvrzení archeologů dělníci při práci svítili. Postupem času byla vyloučena teorie, že Egypťané používali důmyslný systém zrcadel. Podle některých vědců je dokonce možné, že egyptská kultura znala nějakou formu získávání a využití elektřiny.

Pyramidy v Egyptě nebyly pouze ojedinělým objektem, vedle pyramidy se tu nacházel také údolní chrám, vzestupná cesta, zádušní chrám a někdy i takzvaná satelitní pyramida. Tyto stavby se od sebe mohou lišit, což vypovídá o proměně náboženských představ.

V okolí pyramid, zejména za Staré říše, vznikaly rozsáhlé nekropole, kde byli pohřbeni členové královské rodiny, dvorní hodnostáři a příslušníci společenské elity. V době Nové říše se motiv pyramidy, ovšem bez doprovodných staveb, stal součástí pohřební architektury soukromých hrobek.

Přesný počet egyptských pyramid není znám, některé jsou doloženy písemnými prameny, ale nebyly dosud objeveny či identifikovány, jiné naopak už zanikly. Archeologové odhadují, že jich v současné době v Egyptě existuje přibližně více než sto. Do tohoto počtu jsou zahrnovány jak samotné pyramidy, s výjimkou satelitních, tak stavby, které byly původně jako pyramidy plánovány, ale dokončily se v jiné podobě.

Královské pyramidové komplexy měly ve své době význam nejen náboženský, ale i politický a hospodářský. Odhaduje se, že na pyramidových projektech mohla být zainteresována až čtvrtina obyvatel Egypta.

Nejstarší zprávy o pyramidách

O pyramidách v Egyptě se dozvídáme i ze zpráv starověkých historiků, protože už na počátku letopočtu byly pyramidy v Gíze významnou památkou a řectí cestovatelé sem jezdili asi stejně, jako to činí dnešní turisté.

Prvním Evropanem, který nám o egyptské civilizaci podal podrobnou zprávu, byl řecký historik Hérodotos (484–430 př. n. l.), jenž zemi navštívil kolem roku 450 př. n. l. Procestoval nejen Egypt, ale i celou Malou Asii, Černomoří, Babylonii a jih Itálie a napsal o pyramidách dokonce cestopis.

Ve svém díle nazvaném *Dějiny* poprvé přiblížil svým současníkům zajímavosti o Egyptě a jeho civilizaci považované ve starověku za nejstarší kulturu.

Hérodotos je proto naším nejstarším turistickým průvodcem z dob, kdy faraoni dosud vládli a chrámy bohů prosperovaly. Jeho celkový dojem z Egypta je zábavný, ale poněkud pomlouvačný. O Egyptě napsal toto: „*Právě tak jako mají Egypťané nad sebou jinou oblohu a jako jejich řeka má jiné vlastnosti než ostatní řeky, tak také si ve všem všudy stanovili opačné obyčeje a zákony, než mají ostatní lidé.*“

Navzdory zvláštnostem Egypta zapůsobilo na Hérodota zejména to, čeho tento starobylý národ dosáhl. Ovšem je zajímavé, že tento bystrý pozorovatel věnoval svůj obdiv Velké pyramidě v Gíze, ale nějak přehlédl Velkou sfingu ležící jenom o pár metrů dál.

Ve své zprávě se pak věnoval další úžasné stavbě v Egyptě, Labyrintu. Hérodotos uvádí, že se Labyrint nacházel u umělého jezera napájeného kanálem Nilu, v jehož středu stály dvě pyramidy, zčásti ponořené pod vodu.

Napsal: „*V Labyrintu je dvanáct krytých dvoran s branami proti sobě navzájem. Šest je jich obráceno k severu, šest k jihu a těsně na sebe navazují. Zvenčí je obklopuje společná zeď. V Labyrintu jsou dva druhy místností, jednak podzemní, jednak nadzemní nad nimi, na počet je jich tři tisíce, po patnácti stech obojího druhu.*“

Nadzemní místnosti jsme sami viděli, protože jsme je prošli, a mluvíme o tom, protože jsme si je sami prohlédli. O podzemních místnostech však jsme se dozvěděli jen z rozhovorů. Egypťští dozorcí nám je nechtěli za žádnou cenu ukázat, pravili, že jsou tam uloženy rakve králů, kteří tento Labyrint dali postavit, a mumie posvátných krokodýlů.“

Římský historik Plinius Starší (23–79 n. l.) se ve svém díle *Přírodní dějiny* zmínil o pyramidách a také o Labyrintu. V této budově prý jsou sály, obrovská schodiště, velké brány a místnosti, kde se nacházejí sochy bohů a podobizny krále. Z Labyrintu se dále rozbíhá celý systém chodeb.

Dalším historikem, který o egyptských pyramidách referoval, byl Diodóros Sicilský (80–29 př. n. l.). Když navštívil Egypt, stál v úžasu před třemi obřimi pyramidami v Gíze. Z celé řady antických historiků a zeměpisců, kteří pyramidy spatřili na vlastní oči, jmenujme ještě řeckého historika Strabóna z Pontu (64–19 n. l.). Ten se o pyramidách zmiňuje ve své *Géografice*.

Všichni starověcí historikové se shodovali na tom, že egyptské pyramidy byly monumentálním lidským dílem a prostředky na jejich stavbu poskytli faraonové. Později se objevuje větší množství popisů pyramid, o nichž se mluví v těch nejnemožnějších souvislostech.

Příkladem toho jsou dvě mozaiková vyobrazení pyramid z roku 1250 n. l., zdobící klenbu chrámu svatého Marka v Benátkách – tvoří část legendy o Josefovi. Vlevo stojí Josef, zatímco jeho bratři vynášejí z pyramid snopy obilí. V době, kdy mozaika vznikla, se totiž pyramidy pokládaly za obrovské sýpky. První vědecky podložené informace o pyramidách v Egyptě pak najdeme v *Kosmografii* Sebastiana Münstera z roku 1544. Zde se píše:

„Pyramis jest věž čtyřhranná velmi vysoko, od spodku k vrchu, čím výše, tím úžeji se zdvihající.“ Skvělou knihu o pyramidách, nazvanou *Pyramidografie čili popis egyptských pyramid*, vydal v roce 1646 profesor astronomie John Greaves. Ten změřil všechny tři velké pyramidy u Gízy a uvedl, že je postavili Egypťané, nikoliv Židé, jak se tehdy v Evropě věřilo.

Obrázek egyptských pyramid najdeme i v deníku německého cestovatele Johannese Helffricha, který si psal v roce 1565, když navštívil Gízu. Je zajímavé, že se tento obrázek příliš neliší od zobrazení pyramid z benátských mozaik, přestože je Helffrich spatřil na vlastní oči a dostal se až do nitra Cheopsovy pyramidy.

Z jeho deníku z roku 1579 citujeme: *„Vysokou chodbou probíhající přímo před námi jsme šplhali s velkou námahou, neboť byla nejen dlouhá, ale i úžasně strmá. Po stranách chodby byly stupně asi tak v poloviční výšce člověka, v nichž byly otvory vždy pěkně krok daleko od sebe. Těch jsme se při šplhání drželi se všech sil.“*

Za chvíli je ovanulo *„zatuchlé ovzduší“*, jak píše Helffrich dále, *„a všichni byli tak plni toho nezdravého vzduchu, že se jich následující noci zmocnila velká únava a slabost, takže po dva dny necítili ani nohy, ani ruce.“* Dnes už vzduch v pyramidě není tak špatný, ale návštěvníci jsou vždy varováni před dusným horkým ovzduším.

Dobrodruzi a hledači pokladů

Nová epocha výzkumů v Egyptě nastala s příchodem Napoleona Bonaparta, který dorazil v čele své námořní flotily do Egypta v roce 1798. Napoleonovi šlo samozřejmě o to, aby porazil britská vojska, avšak netušil, že ho zde čekají úspěchy nikoliv na poli bitevním, nýbrž na archeologickém.

Na cestě do Egypta tehdy provázeli Napoleona vědci a odborníci – měli za úkol studovat zdejší architekturu a proměřit nenapodobitelné stavební památky. V deltě Nilu, několik mil před městem Rosetta, dnešního Ar-Rašídu, byl přitom učiněn jeden z největších objevů. Obrovský blok z bazaltu, posetý různými znaky, který tu byl nalezen, později umožnil dešifrovat staré egyptské hieroglyfy.

Šlo o nápis kněze, děkujícího roku 196 př. n. l. králi Ptolemaiovi V., vytesaný ve třech shodných verzích. V horní části desky se nacházel text psaný hieroglyfy, prostřední obsahovala démotické písmo (pozdější egyptské písmo) a nejspodnější část byla napsána řeckými písmeny. Tento kámen z Rosetty neboli Rosettská deska nabízel tedy jedinečný klíč k pozdějšímu rozluštění hieroglyfického a démotického písma.

Blok byl dopraven do Káhiry, kde Napoleon založil Ústav pro studium egyptské kultury. Badatelé z Napoleonova doprovodu hořeli touhou po poznání, připomínali však spíše detektivy-amatéry, a jejich metody byly někdy dost nevybíravé.

Například v roce 1818 se Ital Giovanni Battista Belzoni (1777–1823), dobrodruh a amatérský archeolog, prolámal kamennou stěnou Rachefov pyramidy až do jejího nitra. Vyvrtal rovněž hluboké díry do Sfingy, aby se přesvědčil, zdali je, nebo není dutá. To však nebylo v té době nijak neobvyklé. Je ale pravda, že bez Belzoniho by egyptologie přišla o mnoho nejvzácnějších exponátů, které odvážel z Egypta do Britského muzea, jelikož by se jich jinak většina ztratila nejen pro Egypt, ale i pro celé lidstvo.

Bez ohledu na zlé duchy sestupoval Belzoni do hrobek a vypravil se i do Údolí králů. Skutečně senzační objev se mu podařil v hrobce Sethiho I., kde se za stovkou metrů zasypaných chodeb nacházel nádherný alabastrový sarkofág.

Odvezl také několik obelisků a v Amonově chrámu v Karnaku ulomil hlavu kolosální sochy Ramesse II. – koupilo ji Britské muzeum. Přesto byl

Belzoni nespokojený, protože nenašel, jak doufal, zlato, poklady ani drahokamy. „*Moje podnikání bylo nemalého významu, vždyť spočívalo v pokusu vniknout do jedné z velkých egyptských pyramid, jednoho z divů světa. Byl jsem si vědom, že selhání tohoto experimentu by mi vyneslo posměch celého světa,*“ řekl.

O největší pyramidě věděl, že její poklady vybral kalif al-Ma'mún, který se svými oddíly používal bořící berany. Musel se proto spokojit s menší Ra-chefovou pyramidou. Když Belzoni zjistil, že ve druhé největší pyramidě v Egyptě žádné cennosti nejsou, byl notně zklamán. V pohřební komoře se nacházel pouze jeden prázdný sarkofág; mumie faraona, která tady měla být pohřbena, zmizela.

Dnes víme, že všechny egyptské hroby a hrobky, tedy nejen pyramidy, byly od dávných časů vykrádány, přestože stavitelé velmi dbali na to, aby královské hrobky co nejlépe zabezpečili před zloději. To také neodlučitelně patřilo k odvěkým záhadám okolo pyramid.

Vždy se totiž našli lidé, kteří dokázali překonat léčky a nástrahy stavitelů a dovedli s poklady uniknout. V případě Velké pyramidy se vykradači soustředili na zlato, které se používalo na pokrytí celé stavby ve formě hieroglyfických znaků, vyrytých do bílých žulových desek od země až po špičku pyramidy.

Aby se zloději dostali ke zlato, museli desky rozbít. To co zbylo, je památkou na dobu dodnes zahalenou závojem tajemství. Zvláštní pozornost vzbuzoval božský symbol umístěný na špičce Cheopsovy pyramidy – zlatá koule, jejíž rozměry se odhadují na několik metrů, sloužící prý jako hromosvod.

Vykradači hrobek dokázali při cestě za poklady fantastické věci. Z devadesáti procent šli nejkratší cestou k cíli i přes značné množství nástrah. Takže když se archeolog William Flinders Petrie (1893–1942; je označován za otce egyptské archeologie) dostal do hawárské pyramidy, narazil na šachtu prokopenou zloději. Uzavírací bloky, jimiž byly zataraseny vchody, dovedli vykradači hrobek s nebyvalou zručností rozbít nebo obejít tak, že se pod ně podkopali.

Do neproniknutelné Chendžerovy pohřební komory, desetkrát pevnější než beton, vyvrtali alespoň malý otvor a jím dolů spustili dítě, s jehož pomocí vytahali obsah jako rybářskou udici. Zdá se, že by pyramidy byly vyloupeny, i kdyby je snad hlídaly televizní kamery.

Úspěch, kterého v každém jednotlivém případě dosáhli, byl stoprocentní, ovšem byla to vysilující dřina: pracovali s měděnými dláty a s palicemi z doleritu, při sporém světle olejové lampy, na břiše a pod úlomky padajících kamenů, a přitom žili v neustálém strachu.

Dlouhé týdny, měsíce a někdy i celé roky ve čtyřicetistupňovém vedru překonávali léčky faraonských architektů. Šli většinou najisto, hned ve stopách architektů. Vždycky se totiž našli lidé, zejména z řad dozorců a předáků, kteří si zapamatovali tajemství vchodu a umístění komor, a znalost předali svým synům.

Synové jejich synů vyčkali, až v dobách úpadku státní moci stráže od pyramid zmizely – a pak své zděděné vědomosti proměnili ve zlato. Není vyloučené ani to, že informace jim poskytli, za velký podíl z kořisti, přímo hodnostáři a kněží, kteří měli o pyramidy pečovat.

Jak a kým byly některé pyramidy vykradeny, nevíme. Dejme však slovo Howardu Carterovi, objeviteli Tutanchamonovy hrobky:

„Představme si dlouhé dny osnování plánů, tajné noční schůzky ve skalách, podplácení nebo ubití hlídačů pohřebiště a pak opovážlivé kopání v temnu, provrtávání malých děr až do komory hrobů, horečné hledání pokladů...“

Tím, že se král postaral o pečlivou a drahocennou výbavu své mumie, výbavu odpovídající jeho důstojenství, přispíval sám k jejímu zničení. Pokusení bylo příliš velké. Bohatství, jež přesahovalo i nejmělejší sny chamtivců, čekalo tam připraveno pro toho, kdo našel cesty a prostředky, jak je získat. Dříve nebo později musel lupič dosáhnout svého cíle.“

Probourat se do pyramidy představovalo tvrdý oříšek, někdy to také zaměstnalo větší množství lidí, takže utajení takového podniku bylo takřka nemožné, a navíc musela být celá akce pečlivě naplánována.

Někdy, jako v případě faraona Thutmose I., nechával proto panovník celé dílo provést válečným zajatcům, a ty dal po skončení prací popravit. Vrchní architekt Ineni tehdy napsal na stěnu faraonovy hrobky: *„Já sám jsem dohlížel na stavbu králova skalního hrobu. Nikdo to neviděl, nikdo to neslyšel.“* Postupem času si vládcové Egypta nechávali své hrobky budovat raději bez náhrobků, v přísně utajených lokalitách v podzemí.

Geniální stavitel Imhotep

První pyramidou v Egyptě byla Stupňovitá pyramida v Sakkáře – dal ji vybudovat faraon Džoser. Vládl přibližně od roku 2624 do roku 2605 př. n. l. a jeho panování bylo jedním z nejskvělejších období Egypta.

Tuto šedesát metrů vysokou stavbu, která byla před téměř 5000 lety revolučním přelomem v egyptském stavitelství, pro panovníka vyprojektoval geniální stavitel, mudrc, astronom, matematik a státník, kněz jménem Imhotep.

Bývá vždy zpodobňován ve skromném mnišském rouchu, jeho jméno znamená v egyptštině *Ten, který přichází v míru* nebo také *Vítaný* – a je asi nejzáhadnější postavou starověkého Egypta.

To, že byl skutečnou historickou osobností a že opravdu žil, potvrzuje podstavec sochy faraona Džosera, nalezený při vykopávkách v okolí Džoserova komplexu v Egyptě. Zde je zvěčněno Imhotepovo jméno a jeho tituly: *Strážce pečeti Dolního Egypta, první po králi Dolního Egypta, Správce velkého paláce, Dědičný pán, Největší z velekněží v Iunu, Imhotep, stavitel, sochař, zhotovitel kamenných váz*. Někteří badatelé ho proto dokonce pokládají za Džoserova syna.

Imhotepovo jméno je rovněž uvedeno na několika kamenných nádobách nalezených v podzemí Džoserovy pyramidy. Dalším důkazem Imhotepovy existence je nápis na obvodové zdi pyramidového komplexu Džoserova nástupce Sechemcheta.

Egyptané, Féničané, Řekové a Římané považovali Imhotepa za věštce a jednoho z největších staroegyptských mudrců. Pokládali ho za ztělesněného boha a ztotožňovali jej s Thovtem, který byl v egyptském náboženství bohem Moudrosti.

Nevíme, kde tento pozoruhodný muž přišel ke všem nevídaným poznatkům, ale je pravda, že Imhotep řídil ve své době život a veškeré dění v Egyptě a byl astronomem a astrologem, sestavil první systematické záznamy hvězdné sféry a první mapy souhvězdí.

Podle jedné z hypotéz byl Imhotep autorem dalšího geniálního vynálezu: možnosti odlévat kameny přímo na staveništi. V kvádrech, z nichž jsou pyramidy postaveny, byly totiž nalezeny vzduchové bublinky, organická vlákna

a kusy odlišných hornin, jaké se v přírodních kamenech nevyskytují. To je podle některých vědců důkaz, že kvádry jsou vyrobeny uměle.

Jedním z nich je francouzský chemik Joseph Davidovits; míní, že Imhotep „Objevil metodu, jak vyrobit vápencové cihly. Na výrobu jílu stačil jílovitý vápenec, který se drolí ve vodě. Výsledkem je vápencové bláto, z něhož lze vyrábět vápencové cihly. Hmota z vápence se pak stlačí v dřevěných formách, stejných, jaké byly používány k výrobě nepálených cihel.“

Takovým způsobem mohly být postaveny nejen egyptské pyramidy, ale i další stavby. Náročné testy provedené ve vědeckém studiu pod Kansaskou univerzitou v USA za pomoci magnetické rezonance prokázaly, že kvádry z pyramid mají oproti kamenům vylámaným ze žuly naprosto výjimečné vlastnosti.

Obsahují totiž vodu a pohlcují záření. To se u přírodního kamene nemůže stát. Když pořídíme průřez kvádrem pyramidy, zjistíme, že je ve spodní části hustší než v horní. S tím se ztotožňuje i německý spisovatel Walter-Jörg Langbein:

„Zhruba 650 z více než 2500 znaků na jedné egyptské stéle popisuje fantasticky působící postup – přípravu umělého kamene. Tento recept měl sdělit faraonu Džoserovi ve snu bůh Chnum.“ Kamenná stéla, o níž Langbein mluví, byla objevena na nilském poloostrově Sehel.

Sen faraona Džosera mluví o devětadvaceti substancích, z nichž se dá umělý kámen vyrobit. Navíc je popisována malta, která se ke spojování umělých kamenů nejlépe hodí, spolu s udáním popisu přesného místa, kde se tyto suroviny dají těžít.

Podle francouzského vědce Josepha Davidovitse – egyptologové ho nemají příliš v lásce, protože jim nabourává desítky let uznávanou teorii o stavění pyramid – je postup výroby umělého kamene zapsán ve starých egyptských textech, ale byl překladateli nesprávně vysvětlován.

K pastě z jílu se podle stavebních receptů přidával ještě mafkat, uměle připravovaná směs hydratovaného křemičitanu mědnatého a hlinitého, těžných v sinajských dolech, a dále egyptská sůl natron neboli uhličitan sodný, používaný při mumifikacích.

Tato hmota se přinášela v koších na staveniště, tam se smísila s vodou a vápnem z popela rostlin a dřeva. Potom se vyklopila do bedně, kde se udusala a nechala ztuhnout. Všechny tyto přísady jsou navíc v Egyptě

snadno dostupné. Tím by samozřejmě mohl být několikanásobně zmenšen počet pracovních sil potřebných ke stavbě pyramidy.

Profesor Davidovits vyrobil tímto způsobem ve svém vědeckém ústavu v San Quentinu umělý blok kamene o hmotnosti 15 tun. On i jeho spolupracovníci za pomoci nejmodernější techniky elektronových mikroskopů pak prokázali, že v kamenech z pyramid, které byly podle Davidovitsovy teorie vytvořeny uměle, jsou atomy jinak uspořádané než v přírodním kameni.

Světově uznávaný technologický institut v Massachusetts ve Spojených státech vytvořil rovněž umělý kámen, a vědci na konci pokusu potvrdili, že má Davidovits pravdu. Ten tvrdí, že provedení umělých kvádrů je tak dokonalé, že téměř nelze rozlišit, které egyptské stavby jsou vybudovány z umělého kamene a které z přírodního materiálu.

Z tohoto objevu je patrné, že staří Egypťané byli velmi vzdělaní. Výzkumy týkající se této teorie jistě přinesou postupem času další překvapivé výsledky.